

PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATIAETH DYDD IAU, 29 MEHEFIN 2021

Yn Bresennol:

Cynghorwyr:

Anne Lloyd Jones (Cadeirydd), Annwen Davies, Anwen Hughes, Judith Humphreys, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Edgar Wyn Owen, Robert Dewi Owen, Dewi Wyn Roberts, Dylan Bullard.

Swyddogion: Geraint Owen (Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol), Iwan Evans (Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol), Vera Jones (Rheolwr Gwasanaethau Democratiaeth ac Iaith), Annes Sion (Arweinydd Tîm Democratiaeth) Sioned Mai Jones a Natalie Lloyd Jones (Swyddogion Gwasanaethau Democratiaeth).

Croesawyd Y Cynghorydd Dylan Bullard i'r Pwyllgor.

1. ETHOL IS-GADEIRYDD

Etholwyd Y Cynghorydd Dewi Owen fel Is-gadeirydd am y flwyddyn 2021/22.

2. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan Y Cynghorwyr: Annwen Daniels, Mair Rowlands, Linda Ann Jones.

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol.

4. MATERION BRYD

Nid oedd Materion Bryd.

5. COFNODION

Cytunwyd bod cofnodion cyfarfod y pwyllgor blaenorol ar y 18 Chwefror 2021 yn gywir.

Gofynnodd y Cadeirydd a oedd dyddiadau wedi eu pennu ar gyfer y Fforymau Ardal, gyda'r Rheolwr Democratiaeth ac Iaith yn nodi nad oedd trefniadau pendant hyd yn hyn ond y bydd diweddariad mor fuan ag sy'n bosib.

6. ADRODDIAD HOLIADUR BODLONRWYDD

PENDERFYNWYD:

Derbyn yr adroddiad

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Arweinydd Tîm Democratiaeth. Eglurodd bod yr holiadur bodlonrwydd wedi ei hanfon at aelodau ym mis Ebrill a rhoddwyd tan fis Mehefin iddynt ymateb. Eglurwyd bod amryw o gwestiynau yn yr holiadur o ran gwaith y tîm, datblygiadau i'r dyfodol, barn aelodau ar drefniadau pwyllgorau'r dyfodol. Derbyniwyd 38 ymateb, sef dros hanner yr aelodau.

Nodwyd bod aelodau yn hapus gyda'r gwasanaeth gyda 92% yn nodi Da neu Da lawn fel ymateb.

Derbyniwyd sylwadau am y gwasanaeth ac awgrymiadau o ran datblygiadau fel a ganlyn:

- Sylwadau ynghylch y drefn gyda'r Cabinet, fodd bynnag nodwyd mai'r drefn statudol yw hon.
- Gofynnwyd am fwy o sesiynau hyfforddiant rheoli amser felly anfonwyd y sylw yma ymlaen at y tîm Dysgu a Datblygu.
- Codwyd pryder bod anhawster cysylltu gyda rhai swyddogion drwy e-byst.
- Cafwyd syniadau i ehangu'r sesiynau rhithiol dros baned sydd eisoes yn cael eu cynnal i ferched.
- Gofynnwyd am hyfforddiant pellach ar Sesiynau Teams a Zoom.
- Mewn perthynas â phwyllgorau'r dyfodol nododd 84% eu bod yn awyddus i sicrhau fod modd cynnal bwyllgorau cyfunol (hybrid) gyda'r tîm yn nodi eu bod yn edrych ar ddatrysiadau posib cyn bwrw ymlaen i dreialu opsiynau.
- Ategwyd bod angen offer a deunyddiau newydd yn y siambrau i alluogi hyn.

Yn ystod y drafodaeth cododd y sylwadau canlynol:

- Gofynnwyd beth fyddai'n digwydd efo'r hen drefn cynadledda fideo
- Holwyd a oes cynlluniau i gael barn y rhai na lenwodd yr holiadur.
- Mynegwyd teimlad bod pwyllgorau rhithiol yn dda o ran arbed teithio a chostau, fodd bynnag nododd sawl aelod eu bod yn colli dod i bwyllgor arferol.
- Holwyd a fydd yn bosib adolygu unrhyw newidiadau ar ôl yr etholiad yn 2022 i weld beth fydd barn ymgeiswyr newydd.
- Diolchwyd am yr adroddiad

Mewn ymateb nododd y Rheolwr Gwasanaethau Democratiaeth ac Iaith:

- Bydd y ddarpariaeth hybrid yn galluogi i bobl ymuno o siambr neu o bell o'u cartref.
- Ategodd Arweinydd Tîm Democratiaeth bod modd danfon e-bost i'r aelodau sydd heb ymateb i'r holiadur er mwyn derbyn eu barn am sefyllfa pwyllgorau i'r dyfodol.
- Yn ôl y Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, mae'n rhaid cynnig dewis i aelodau i ymuno yn rhithiol .

7. PARATOI AT ETHOLIADAU 2022

PENDERFYNWYD:

- a) **Derbyn yr adroddiad**
- b) **Cymeradwyo'r rhaglen waith cyffredinol**

Cyflwynwyd papur gan Reolwr Gwasanaethau Democratiaeth ac Iaith yn trafod y prif faterion dan sylw wrth baratoi ar gyfer etholiadau 2022 gan fod rhaid cychwyn gweithredu arnynt mor fuan ag sy'n bosib.

Trafodwyd yn fanwl y prif elfennau gan gynnwys:

Paratoi:

- Amlinellwyd y materion sy'n cael sylw, gan gynnwys sicrhau gwybodaeth lawn i ddarpar ymgeiswyr
- Soniwyd am y prosiect sydd dan arweiniad y tîm Etholiadau sy'n benodol yn ymwneud ag ysgolion ac ysgogi pobl ifanc i gymryd rhan mewn etholiadau, ac felly'n sicrhau amrywiaeth mewn democratiaeth.
- Nodwyd bydd gwybodaeth yn cael ei rannu cyn gynted ag sy'n bosib ynglŷn ag wardiau etholiadol.
- Trafodwyd y syniad o greu llawlyfr gyda'r brif wybodaeth ar gyfer cynghorwyr newydd.

Darpariaeth technoleg:

- Eglurwyd wrth yr aelodau y bydd cynnig iddynt o wahanol fathau o ddarpariaeth yn 2022, sef darpariaeth eu hunain, neu ddewis o wahanol ddyfeisiau gan y Cyngor.
- Ar yr un trywydd, soniwyd am y gefnogaeth a hyfforddiant fydd ar gael yn ogystal â phecyn gwybodaeth ar gyfer 2022 ar gyfer cynghorwyr newydd a rhai sydd yn dychwelyd.

Trefniadau diwrnod etholiad a'r diwrnod cyfrif:

- Trafodwyd y drefn cyhoeddi canlyniadau gan nodi bod y gwasanaeth wedi derbyn canmoliaeth am y cynlluniau yn ystod yr etholiad diwethaf.

Anwytho a rhaglen hyfforddiant:

- Eglurwyd y bydd dyddiau croeso ar gyfer aelodau newydd a rhai fydd yn dychwelyd gyda sesiynau yn cychwyn yn sydyn ar ôl y canlyniadau.
- Oherwydd cyfyngiadau sy'n bodoli yn bresennol, nodwyd bod angen cynllunio ar gyfer cael aelodau i'r siambr a sicrhau iechyd a diogelwch wrth wneud hyn.
- Fel rhan o'r rhaglen hyfforddiant newydd bydd rhaid sicrhau hyfforddiant i Gadeiryddion i ymdopi â chyfarfodydd rhithiol a hybrid.

Yn ystod y drafodaeth cododd y sylwadau canlynol:

- Holwyd a fydd dychwelyd i gyfrif ar y noson.
- Mynegwyd pryder nad oes gwybodaeth hyd hyn ynghylch wardiau etholiadol a bod hyn yn annheg i ddarpar ymgeiswyr.
- Holwyd faint o gynghorwyr sydd wedi ymddiswyddo a pham er mwyn gweld pa rwystrau sy'n bodoli i fod yn gynghorydd.
- O ran y ddarpariaeth T.G mynegodd aelod y byddai'n haws i gael cymorth T.G petai yr un ddyfais gan bawb.

Mewn ymateb i'r sylwadau:

- Eglurwyd na fydd newid l'r drefn gyfredol ar gyfer cyfri pleidleisiau ac mai trafod cyhoeddi'r wybodaeth yn unig oedd y Rheolwr Gwasanaethau Democratiaeth ac Iaith.
- Nodwyd bod gwaith ymchwil yn digwydd yn y cefndir er mwyn dadansoddi rhesymau cynghorwyr dros ymddiswyddo

8. AMRYWIAETH MEWN DEMOCRATIAETH

PENDERFYNWYD:

Derbyn yr adroddiad.

Cafwyd rhagair gan Bennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol yn nodi bod cais gan Lywodraeth Cymru i bob awdurdod wneud datganiad ynghylch eu hymrwymiad tuag at sicrhau amrywiaeth mewn democratiaeth. Ategodd bod y Cyngor yn bwriadu cyflwyno'r datganiad ym Mis Hydref ynghyd a'r rhaglen waith fel bod amser i ymgynghori gydag aelodau a swyddogion.

Ar gynffon hyn, nododd Rheolwr Gwasanaethau Democratiaeth ac Iaith bod cynllun drafft yn cael ei lunio a rhai camau bellach wedi eu cymryd.

Yn ystod y drafodaeth cododd y sylwadau isod:

- Nodwyd mai trigolion Gwynedd sy'n ethol yr ymgeiswyr ac felly dim ond annog amrywiaeth all y Cyngor ei wneud. Ategwyd ei fod allan o ddwylo'r Cyngor pwy sy'n cael eu hethol yn y diwedd gan fod yr etholaeth yn dueddol i ethol y person ac nid eu cefndir neu ryw.
- Ategwyd ei fod yn bwysig bod y Cyngor yn cefnogi pwy bynnag sy'n bwriadu sefyll fel ymgeisydd.

Mewn ymateb nododd y Rheolwr Gwasanaethau Democratiaeth ac Iaith:

- Bod gan y cyngor rôl sef creu amgylchedd i ganiatáu i unrhyw un sefyll fel ymgeisydd. Ar ben hyn, ategwyd bod angen sicrhau bod yr amgylchedd yn un gynhwysol fel gallai bobl o bob math o gefndiroedd neu ryw sefyll fel ymgeisydd.

9. MYNEDIAD I'R CYHOEDD

PENDERFYNWYD:

Derbyn yr adroddiad a'r trefniadau dros dro.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Bennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol yn egluro'r trefniadau ar gyfer mynediad y cyhoedd at gyfarfodydd rhithiol. Atgoffwyd y Pwyllgor bod hawliau'r cyhoedd wedi eu rhwystro am gyfnod ar ddechrau'r argyfwng covid er mwyn galluogi cynnal cyfarfodydd rhithiol. Ategwyd bod y rheoliadau yma wedi dod i ben ym mis Mai 2021 a bod newidiadau yn sgil hyn sef;

- Bod hawl statudol i aelodau a chyfranwyr eraill i fynychu cyfarfodydd yn rhithiol
- Galluogi i'r cyhoedd fynychu cyfarfodydd rhithiol

Ymhelaethodd y Rheolwr Gwasanaethau Democratiaeth ac Iaith ar hyn drwy nodi bod trefniadau ar y gweill i geisio galluogi cynnal cyfarfodydd hybrid fel bod posibilrwydd mynychu cyfarfod o bell. Ategwyd bod cryn dipyn o waith paratoi ei angen a bydd yn rhaid treialu'n rheolaidd.

Yn ystod y drafodaeth cododd y sylwadau canlynol:

- Diolchwyd am eglurhad o'r sefyllfa anodd iawn sydd ar gyfarfodydd oherwydd y cyfyngiadau presennol
- Mynegwyd barn nad yw'n ddigonol bod y cyhoedd yn cael gwyllo gwe ddarlliediad yn unig a'i bod yn gwneud gwahaniaeth i'r cyhoedd fod yn yr un ystafell er mwyn teimlo fel rhan o benderfyniad. Ategwyd os yw'n fater sy'n effeithio ar gymdeithas y dylai aelod o'r cyhoedd bod yn bresennol yn gorfforol, er yn rhithiol.
- Diolchwyd i'r swyddogion am y trefniadau a'r gwaith er mwyn i gyfarfodydd barhau. Ategwyd y diolch hwn at gadeiryddion sydd wedi addasu i ddulliau newydd o gadeirio.

Mewn ymateb, nododd y Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol a'r Rheolwr Gwasanaethau Democratiaeth ac Iaith y pwyntiau canlynol:

- Mai trefniadau interim oedd yn rhwystro'r cyhoedd rhag cael mynediad ond bod y rhain wedi eu codi a bod hawl ganddynt i weld a chlywed trafodaethau'r cyfarfod bellach.
- Bod cynnal y cyfarfod drwy webinar wedi ei dreialu mewn pwyllgorau eraill a bydd mwy o dreialu i ddod yn y dyfodol agos, fodd bynnag ni lwyddwyd i dreialu'r pwyllgor heddiw oherwydd anawsterau technegol.
- Bydd trefniadau'r dyfodol yn ei gwneud yn haws i aelodau neu'r cyhoedd fynychu cyfarfodydd a phwyllgorau gan fod opsiwn i wneud hynny yn rhithiol.

Dechreuodd y cyfarfod am 10.30 a daeth i ben am 11:55.

CADEIRYDD